

УДК 35.075.30(477)

Клим М. В.,
м. Луганськ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ

У статті переглянуто статус і роль Президента у державному механізмі України, проаналізовано його конституційні і реальні повноваження та обов'язки, дано рекомендації стосовно змін у діючому механізмі інституту президентства задля того, щоб українська держава ефективно рухалася у напрямку демократії.

Ключові слова: держава, інститут президентства, Президент, форма правління, демократизація.

Україна сьогодні перебуває на шляху модернізації — удосконалення наявних та запровадження нових основ демократії. Пріоритетність розвитку України як демократичної держави передбачає відповідний характер обрання та функціонування загальнонаціонального представницького органу, а саме Президента. Інститут президентства має беззаперечний вплив на політичне життя нашої держави. Цей інститут постійно трансформується, змінюється статус Президента та його роль в політичному житті, ширшим стає коло повноважень та важелів впливу.

Дослідженням інституту президентства в Україні на різних етапах трансформації політичної системи займаються чимало вітчизняних науковців. У праці М. Кармазіної «Президентство: український варіант» поєднано політичний аналіз української президентури із розкриттям конституційних засад діяльності глави держави. Інші українські дослідники у своїх працях різною мірою узагальнюють характеристики інституту глави держави, наводять історичну довідку щодо етапів його становлення в Україні, аналізують положення Конституції та законів щодо статусу, порядку обрання на посаду та повноважень глави держави. Найбільш широко представлений конституційно-правовий напрям дослідження президентури роботами таких авторів, як: М. Малишка,

Ю. Тодики, Н. Плахотнюк, а також дисертаційними дослідженнями В. Шатіла, С. Серьогіної.

Метою даної статті є здійснення політологічного аналізу інституту президентства в Україні з урахуванням історичних особливостей його розвитку, конституційно закріплених повноважень, реальних важелів впливу та перспектив подальшої демократизації цього інституту.

На початку 90-х років ХХ ст. пост Президента СРСР (а згодом — Української РСР) був запроваджений, але юридичне оформлення інституту президента Української РСР відбулося 5 липня 1991 року, коли було прийнято пакет законів, що визначали його статус. Еволюція політико-правового статусу Президента України, формування його компетенції є найбільш яскравою ілюстрацією тривалих пошуків оптимальної форми правління української держави. Ми вважаємо доцільним сьогодні розглянути можливі варіанти зміни статусу Президента України і розпочати міркування щодо відповіді на принципове запитання: якою взагалі ми хочемо бачити форму правління нашої держави і яку роль має відігравати глава держави в такій інституційно-функціональній організації державної влади? Крім того, при визначенні найбільш оптимальної для нашої країни форми правління, необхідно враховувати особливості національного розвитку, характер і рівень державного механізму, економіки та громадянського суспільства в умовах становлення ще зовсім молодій демократії в Україні.

Тож, форма правління, або форма інституційно-функціональної організації державної влади є провідним елементом форми держави. Вона відображає конфігурацію державного апарату, дає відповідь на запитання про те, як саме загальні функції держави щодо управління суспільними справами поділяються структурними елементами державного механізму, де відбувається формування державної волі й через які інституції ця суверенна воля втілюється в життя. Зрозуміло, що варіантів такого поділу й, відповідно, можливих конфігурацій державного механізму багато. Власне кожна держава є в цьому аспекті унікальною.

Зокрема Україна всі роки свого існування — і у складі СРСР, і як незалежна держава, — була і є республікою. Республіканізм настільки глибоко «вкорінився» в суспільній свідомості українців, що про іншу форму правління взагалі не йдеться. Всі дискусії точаться виключно довкола того, яка модель республіканської форми правління є найкращою для України [5].

Та перш ніж відповісти на запитання про те, яка ж саме модель республіки є найбільш прийнятною для України, треба зазначити, що ідеальної моделі не має і бути не може. Якби така модель існувала, то,

звісно, вже давно всі цивілізовані країни користувалися б саме нею. Насправді у кожній з них є свої переваги та недоліки, тому при виборі оптимальної моделі слід враховувати максимально широке коло параметрів, що характеризують суспільство на конкретному історичному етапі його розвитку.

Радянська республіка з переліку можливих моделей виключається відразу ж. І не лише тому, що повернення до неї було б кроком назад: приклад Китаю переконливо засвідчує, що ця модель навіть у сучасних умовах може бути надзвичайно ефективною [8]. В Україні для цієї моделі немає ні економічного підґрунтя, ні підтримки з боку громадськості. За цих умов залишаються тільки три моделі, притаманні сучасному конституціоналізму: президентська, парламентська і напівпрезидентська республіки.

Президентська республіка американського зразка — це модель лідерська, вона передбачає наявність сильного харизматичного лідера — президента, якого підтримує більшість виборців і який, спираючись на їхню підтримку, формує і здійснює державну політику. Перевага цієї моделі за відсутності будь-якого дуалізму виконавчої влади. Президент уособлює всю виконавчу владу в цілому, всі інші органи виконавчої влади розглядаються не більше як агенти глави держави, яким доручено здійснювати державне управління в певній сфері суспільно-політичного життя. Що стосовно посади прем'єр-міністра, то вона чи взагалі відсутня (як у США), чи зведена до рівня «адміністративного прем'єра» (як у Бразилії чи Аргентині) [8]. Протидіяти узурпації влади в цьому випадку можна або за допомогою розвинутого громадянського суспільства, або через стабільну партійну систему, адже незважаючи на потужність своїх повноважень, Президент США абсолютно не в змозі діяти без підтримки власної партії та фінансово-промислових кіл, які фінансують його передвиборчу кампанію. До того ж президентська система об'єктивно спричиняє проблему «подвійної легітимності» і, як наслідок, протистояння між парламентом і президентом. Це призводить до почергової зміни домінування глави держави домінуванням парламенту, а недоліки конституційного дизайну нівелюються судовою практикою і прагматичним раціоналізмом політиків.

Та в Україні не існує жодного з названих запобіжних засобів узурпації влади, або вони є недорозвиненими. Більш того, менталітет українського народу сприймає все таким чином, що встановлення президентської республіки в Україні неодмінно означатиме гіпертрофію президентської влади, передусім завдяки політично неструктурованому парламенту.

Парламентська республіка — це республіка розвинутого конституціоналізму, яка може існувати за наявності значного досвіду функціонування представницьких установ, усталеної багатопартійності, конституційних звичаїв, розмежування «реальних» і «номінальних» повноважень тощо. Власне, це — система особливого світосприйняття, що спирається на розвинене почуття соціальної справедливості й високу дисципліну в політико-правовому житті (дотримання усіх норм та законів). Така модель передбачає високу політичну і правову свідомість виборців, їхню міцну «політичну пам'ять», що унеможливило відверте маніпулювання суспільною думкою й суто популістські, необґрунтовані обіцянки з боку політичних лідерів. Парламентаризм жорстко пов'язаний з поняттям «політична смерть», коли особа, яка будь-яким чином заплямувала свою репутацію, назавжди виключається з боротьби за публічні посади. Водночас ця модель передбачає особливу роль глави держави як символу нації, гаранта дотримання усіма політичними гравцями вимог конституції. Нарешті, парламентська республіка передбачає найголовніше — політично структурований, дійсно представницький орган, що діє в умовах прозорості за чіткими, формалізованими юридичними процедурами. Елементарне порівняння наведених характеристик із реальною ситуацією в Україні дає всі підстави стверджувати, що до парламентської республіки ми поки що просто не доросли.

Однією з найбільших проблем для встановлення в Україні парламентської моделі є сприйняття громадянами статусу Президента. Для політико-правового світогляду українців залишається незрозумілим позиція та місце у державі президента, який не має реальної влади. Переважна більшість наших політиків і пересічних громадян звикли сприймати конституційний текст буквально: якщо йдеться про те, що Президент уповноважений вчиняти певні дії, наприклад, призначати посадовців, то це означає, що він має право здійснювати це на власний розсуд. Поняття «номінальні повноваження» розглядаються як певна вада законодавчої техніки. Проте розвинений конституціоналізм у своїй основі має ряд дуже абстрактних, відсторонених понять і категорій, він спирається на потужну теоретичну основу, без знання якої сприйняття багатьох моментів, у тому числі щодо інституційно-функціональної організації державної влади, буде зайве спрощенням і навіть хибним. Парламентаризм є дуже функціональним за своєю природою, але має глибинний характер, його не можна збагнути без належної політико-правової підготовки.

Вітчизняна політико-правова теорія і практика тривалий час була відірвана від західноєвропейської і північноамериканської, що спричинило певне відставання у розумінні багатьох засад і цінностей конституціоналізму, особливо щодо функціонування державного механізму на засадах поділу влади, формування й діяльності парламенту в умовах багатопартійності тощо. Надолжити згаяне за кілька років неможливо, тим паче неможливо перебудувати суспільну свідомість, сформовану під впливом спочатку абсолютистських, а потім прокомуністичних стереотипів. За цих умов парламентська республіка для України залишається тим ідеалом, до якого варто прагнути, але який є малоймовірним як у теперішній час, так і в найближчому майбутньому.

Отже, сьогодні єдино прийнятною для України залишається напівпрезидентська модель. Не дарма саме вона отримала найбільше поширення у перехідних країнах, які прагнуть прийти до цінностей західного конституціоналізму. Така змішана модель поєднує у собі харизматичне лідерство з принципами парламентаризму. При цьому вона не вимагає усталеної партійної системи; роль політичних партій досить успішно відіграють політичні рухи та об'єднання, які підтримуються фінансово-промисловими групами, чіткі політичні програми замінюються яскравими популістськими гаслами і брэндами. Вибори до парламенту є не конкуренцією партій, їхніх ідеологій та програм, а конкуренцією облич. Політика є персоніфікованою. Головне за таких умов урівноважити роль глави держави і парламенту в державному механізмі, уникаючи переростання неодмінного і перманентного конфлікту між ними з політико-правової площини у площину збройного конфлікту. У Росії свого часу це зробити не вдалося, наслідком чого стало повалення бунтівного парламенту і встановлення фактичного домінування президента в державному механізмі. В Україні до вирішення цього питання підійшли більш виважено, в результаті чого отримали «сильний» парламент і «сильного» президента за чинною нині Конституцією 1996 року. «Сила» президента і парламенту забезпечується за допомогою «слабкого» уряду, який, залишаючись підзвітним і відповідальним перед обома політичними гравцями, відправляється у відставку щоразу, коли протистояння між ними досягає апогею.

Однак така ситуація свого часу не могла тривати довго: тільки-но в парламенті відбулася консолідація політичних сил, більшість виступила проти президента, отже — відбулася конституційна реформа 2004 року, спрямована насамперед на обмеження влади глави держави і зміцнення позицій парламенту. У свою чергу, оновлення персонального складу органів виконавчої влади, що відбулося протягом 2005 року, призвело до

нової політичної ситуації: глава держави стикнувся з тим, що його компетенція за оновленою конституцією не дозволяє самостійно втілювати в життя власну програму дій. Пост прем'єр-міністра за нової конфігурації державного механізму та наявного розподілу місць у парламенті став відігравати не менше значення, ніж президент, а в економічній сфері навіть переважати його. З другого боку, прем'єр-міністр виявився позбавленим підтримки голів місцевих державних адміністрацій, адже право щодо їхнього призначення було збережено за президентом. Таким чином, певний дисбаланс в організації державної влади та незавершеність проведеної реформи призвели до рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року про неконституційність реформи 2004-го року, що означало повернення до системи влади зразка 1996-2005 років з усіма її вадами і одночасно потенціалом до оптимізації.

Консолідація влади після президентських виборів 2010 року відкрила нові можливості не лише для підвищення рівня її впливовості, а й для посилення демократизму та відповідальності, що й посилює зміст Посилання глави держави до Верховної ради у 2011 році. Однак для вітчизняного панівного класу дуже важливо правильно розуміти європейські тенденції в організації влади загалом та інституту президентства зокрема й адекватно запозичувати відповідний зарубіжний досвід, адже під час оцінювання конституційного статусу глави держави в республіканських країнах Європи з точки зору класичного розподілу влади передусім упадає в око те, що в більшості з них діяльність державної структури насправді ґрунтується на принципі бюрократичного централізму, котрий віддавна є невід'ємною ознакою міцної деспотичної влади. Не випадково деякі представники політичної науки охрестили цю типову континентальну модель «республіканською монархією» (М. Дюверже) [7].

Утім, такий «президентський монархізм» аж ніяк не повинен вводити в оману українських adeptів «сильної руки». В більшості європейських республік об'єктивні автократичні прагнення «республіканських королів» надійно врівноважено складною системою стримувань та механізмів підзвітності і відповідальності (не кажучи вже про іншу якість громадянської та політичної культури) [2]. Тож, оскільки в межах чинного конституційно-правового поля України є істотні прогалини в інституційному забезпеченні як ефективності, так і відповідальності президентської влади, саме напрацювання норм і схем, покликаних забезпечити ці характеристики, має стати пріоритетним напрямом подальшої конституційної еволюції інституту президентства в Україні.

Але при цьому, на нашу думку, піддавати всю існуючу форму правління радикальній ревізії не варто. Треба здійснити лише заміну окремих ланок цієї конституції, які заважають нормальному функціонуванню всього механізму.

Насамперед, слід концептуально переглянути статус і роль Президента в державному механізмі України. Цей інститут вже відіграв свою лідерську роль, коли був основною рушійною силою соціально-економічних та суспільно-політичних реформ. Державність сформовано, економіка функціонує на ринкових засадах. Тепер час переходити до планомірного розвитку всіх підсистем суспільного ладу. За цих умов лідерська модель глави держави вже не потрібна. Слід формувати партійну систему, політично структурований парламент і відповідальний перед народом уряд. Глава держави має відійти від керівництва економікою і соціальною сферою, зосередитись на забезпеченні належного гармонійного розвитку державного механізму. Він має стояти не над гілками влади, а між ними, забезпечуючи єдність державної влади і злагоджене функціонування її гілок. Саме на виконання зазначених функцій і спрямовані повноваження Президента України, що «проникають» у сфери функціонування всіх гілок влади.

До речі, населення України також вбачає необхідність у розмежуванні функцій гілок влади і гармонійному їхньому співіснуванні. Так, за результатами соціологічного опитування Центру Разумкова щодо необхідності внесення змін до Конституції з приводу розмежування повноважень Президента і Уряду: 17,5 % респондентів виступили за необхідність розширення повноважень Уряду і Прем'єр-міністра, який має стати головною фігурою у владі, а Президенту залишити представницькі функції (парламентська республіка); 12,7 % — за необхідність розширення повноважень Президента, якому підпорядковуватиметься Прем'єр-міністр (президентська республіка); найбільша частка опитаних — 47,1 % — виступили за необхідність чітко розмежувати повноваження Президента і Прем'єр-міністра з тим, щоб у кожного з них були свої завдання і своя відповідальність (президентсько-парламентська модель) та 22,6 % не визначилися [11]. Тож, можемо зробити висновок, що більшість населення України виступає за збереження нинішньої моделі правління, тільки з більш чітким розмежуванням повноважень.

Таким чином, діяльність Президента, на нашу думку, має спрямовуватись насамперед не назовні державного механізму, а всередину. Гарантування Конституції, основних прав і свобод Президентом має досягатись не шляхом безпосереднього впливу на суспільство (для цього існують «традиційні» гілки влади), а шляхом впливу на інші органи

державної влади з метою координації, узгодження і консолідації, спрямування їхньої діяльності на виконання Конституції, засад внутрішньої і зовнішньої політики, визначених парламентом. Саме в цьому і полягає сутність інституту президента у тій моделі президентсько-парламентської республіки, яка закріплена чинною Конституцією.

Нарешті слід переглянути і порядок здійснення традиційних для Президента України повноважень. Зокрема виконання функцій Військового Головнокомандувача Збройних Сил України і керівника зовнішньополітичної діяльності має стати номінальним. Слід визначити, що від Президента не вимагається бути ані професійним військовим, ані дипломатом. Тому при виконанні своїх повноважень у сфері забезпечення національної безпеки та зовнішньої політики він має спиратися на фахівців, які працюють у відповідних міністерствах. У Президента як вищої посадової особи не може бути думки, відмінної від позиції фахових міністерств і уряду в цілому (в тому числі з кадрових питань), поки дії та рішення останніх перебувають у межах Конституції та законів України. Відповідні акти Президента контрасигнуються міністрами, які й несуть відповідальність за їхню обґрунтованість та ефективність. І лише у разі, якщо діяльність тих чи інших ланок державного механізму виходить за встановлені Конституцією та законами параметри, Президент має діяти як самостійна політична фігура. Парламент висловлює недовіру уряду, але він неспроможний сформувати новий склад уряду, уряд втручається у сферу виключно законодавчого регулювання, парламент приймає закон, що суперечить Конституції, ось ті випадки, коли має бути задіяний інститут президента як гаранта Конституції, основних прав та свобод громадян. Глава держави не повинен дублювати функції інших органів, а президентській секретаріат має бути повернутий на рівень канцелярії у складі кількох управлінь, які б забезпечували його роботу, а не конкурували з органами виконавчої влади.

Також статус Президента є відображенням його компетенції, яка має формуватись у жорсткій відповідності до прерогативних функцій. Серцевиною діяльності Президента України має бути забезпечення єдності державної влади. Жодний інший орган не виконує і не може виконувати цю функцію в державному механізмі, оскільки для їх виконання потрібні незалежність і нейтральність, а цими властивостями володіє лише глава держави.

Функція забезпечення єдності державної влади, у свою чергу, поділяється на такі підфункції: 1) координація діяльності всіх гілок влади; 2) врівноважування гілок влади, створення балансу сил; 3) припинення дії органів, що порушують єдність влади. Кожна з названих підфункцій може бути наповнена значною кількістю повноважень: розпочинаючи від права

на достроковий розпуск парламенту до права на звернення до Конституційного Суду України. В результаті це має забезпечувати належне функціонування усього державного механізму, всіх його гілок і підсистем. Ще один важливий напрям діяльності Президента України — загальнодержавне представництво. У ряді випадків вимагається виконання дій від імені держави в цілому як єдиної організації політичної влади. Цілком природно, що такими повноваженнями найбільш доцільно наділити орган, який забезпечує таку єдність, до того ж орган одноосібний, здатний уособлювати єдність нації та єдність державної влади як у внутрішньо-, так і у зовнішньополітичних відносинах. Виконанням цієї функції обумовлена наявність у Президента таких повноважень, як право звернення до народу, звернення з щорічним і позачерговими посланнями до Верховної Ради України, право на ведення переговорів і укладання міжнародних договорів, право прийняття рішення про визнання іноземних держав, на прийняття вірчих та відзивних грамот дипломатичних представників зарубіжних держав, право на нагородження державними нагородами, право встановлювати президентські відзнаки та нагороджувати ними. За об'єктами діяльності слід виокремити такі функції глави держави: 1) забезпечення державного суверенітету та національної безпеки України; 2) забезпечення реалізації основних прав і свобод громадян; 3) управління зовнішньополітичною діяльністю держави; 4) формування персонального складу органів державної влади (кадрову). Усі інші функції Президента не є прерогативними, тобто можуть належати й іншим органам державної влади.

Таким чином, у даній статті ми розглянули можливі модифікації статусу Президента, визначили сферу його компетенції, класифікували повноваження глави держави, які б забезпечували, на наш погляд, більш ефективно його функціонування та можливості впливу на процеси розвитку держави і суспільства. Отже, сьогодні єдиною прийнятною для України залишається напівпрезидентська модель, але для того, щоб вона працювала виважено і ефективно, необхідно перш за все чітко визначити межі компетенції та впливу глави держави, парламенту та уряду в державному механізмі.

Крім того, сьогодні очевидними є тенденції до посилення впливу глави держави на політичне життя країни. Вже з перших років свого правління Президент України В. Ф. Янукович узяв курс на централізацію влади у руках сильного президента, здійснив «кадровий бліцкриг» (дуже швидко був сформований новий склад уряду), вдосконалив існуючу систему державної влади, проводив і проводить цілий комплекс реформ в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Про користь і результати цих реформ говорити ще важко, бо, як відомо, об'єктивний та якісний аналіз президентської каденції можна зробити тільки після завершення терміну повноважень діючого Президента.

Щодо демократичності правління В. Януковича, то на конституційному рівні закріплено, що Президент є гарантом прав і свобод громадян, але фактично, навпаки, зараз простежуються авторитарні тенденції в державному управлінні (посилюється тиск на ЗМІ (наприклад, ситуація з каналом ТВі), відбувається згортання свободи слова, порушуються права громадян з боку правоохоронних органів, переслідування опозиції, вибіркоче правосуддя тощо).

Таким чином, інколи Президент України порушує демократичні принципи, інколи власне сам є рушійною силою їхнього здійснення. Та за певних параметрів можна збільшити вплив Президента України на поглиблення демократичних тенденцій у політичному житті України, наприклад, завдяки тому, що буде здійснено:

- максимально ефективного використання повноважень, забезпечення їхньої достатності для виконання конституційних функцій Глави держави;

- підтримання постійної комунікації з громадянами, структурами громадянського суспільства — як через засоби масової інформації, так і безпосередньо;

- забезпечення участі громадян у процесах обговорення і прийняття політичних рішень та встановлення громадського контролю за їхнім виконанням;

- гарантування відповідності політико-правової системи України нормам Конституції України та міжнародним правовим документам, передусім у забезпеченні реалізації прав і свобод людини та громадянина;

- чітка нормативно-правова регламентація повноважень органів державної влади, процедур їх функціонування та взаємодії, недопущення перебирання одними інститутами повноважень інших;

- використання владних повноважень для підвищення ефективності взаємодії між гілками влади;

- ініціювання змін у політичній системі з метою її вдосконалення, підтримання процесу суспільного діалогу з проблем удосконалення системи влади.

Література

1. Вплив конституційної реформи на інститут президентства в Україні [Електронний ресурс]. — Освіта.ua [сайт]. — Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/politolog/16825/>.
2. Галаган Л. М. Президент у системі влади за різних форм державного правління [Текст] / Л. Галаган // Політичний менеджмент. — 2011. — № 4 (49). — С. 8–17.
3. Закон України «Про вибори Президента України» від 1999 року (зі змінами від 14 жовтня 2012 року) № 5463-VI [Електронний ресурс]. — Законодавство України [сайт]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/474-14>.

4. Інститут Президента : 20 років практики [Електронний ресурс]. — Урядовий кур'єр. — Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/institut-prezidenta-naukovo-praktichni-aspekti-pol/>.
5. Інститут президента в Україні [Електронний ресурс]. — Львівський національний університет ім. І. Франка [сайт]. — Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Shveda_Romanyuk/R_Sh_Rozdil_10.pdf.
6. Кармазіна М. С. Президентство : український варіант / М. С. Кармазіна. — К. : Бланк-Прес, 2007. — 365 с.
7. Коваль Ю. О. Президентський дискурс : сутність, структура, функції, цілі [Електронний ресурс] / Ю. О. Коваль. — Національна бібліотека імені В. І. Вернадського [сайт]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sp/2012_3/158-164.pdf.
8. Коломієць Ю. М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади й управління зарубіжних країн [Електронний ресурс] / Ю. М. Коломієць. — Економіко-правова бібліотека [сайт]. — Режим доступу : http://www.pravo.vuzlib.org/book_z692.html.
9. Конституція України. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-VI (2952-17) від 01.02.2011 [Електронний ресурс]. — Законодавство України [сайт]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&ngreg=254%EА%2F96-%E2%F0>.
10. Новакова О. В. Політична модернізація та розвиток демократичних процесів в сучасній Україні : [монографія] / О. В. Новакова. — Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. — 216 с.
11. Соціологічне опитування : «Якщо вносити зміни до Конституції, то як Ви вважаєте...?» [Електронний ресурс]. — Сайт Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. — Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=382.

В статтє пересмотрены статус и роль Президента в государственном механизме Украины, проанализированы его конституционные и реальные полномочия и обязанности, даны рекомендации, касающиеся изменений в действующем механизме института президентства, для того чтобы украинское государство эффективнее двигалось в направлении демократии.

Ключевые слова: *государство, институт президентства, Президент, форма правления, демократизация.*

Author in the article has re-examined the status and role of the President of Ukraine in the state mechanism, has analyzed its constitutional and real credentials and duties, has provided the recommendations for changes in the operating mechanism of the presidency, in order to Ukrainian state would move toward democracy more effectively.

Keywords: *government, the presidency, President, the form of government, democratization.*

Клим Марина Василівна — аспірантка кафедри політології та міжнародних відносин Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Рецензент: проф. Новакова О.В.